

Пена Л.І.

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

ДІАЛЕКТНІ РИСИ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ ДМИТРА ПОЖОДЖУКА

Анотація. У статті проаналізовано вживання діалектизмів різних мовних рівнів (фонетичного, морфологічного, лексичного) у збірці новел Дмитра Пожоджук «Весілля». Особливу увагу звернено на лексичні діалектизми: вони охарактеризовані з погляду частиномовної належності, визначено групи за значенням, з'ясовано їхню роль у названій книзі.

Ключові слова: діалектизм, ідіостиль, новела, Дмитро Пожоджук, літературно-художнє видання «Весілля».

Pena L. Dialect features of the fine prose of Dmytro Pozhodzhuk. The article analyzes the use of dialectics of different language levels in the collection of Dmytro Pozhodzhuk's novel «The Wedding». Special attention is paid to lexical dialectics: they are characterized from the point of view of partial linguistic affiliation, groups are defined by meaning, and their role in the named book is clarified.

Key words: dialecticism, idiostyle, short story, Dmytro Pozhodzhuk, literary and artistic publication «Wedding».

Актуальність дослідження. Дмитро Пожоджук – відомий український дослідник Гуцульщини, заслужений майстер народної творчості, лауреат премій імені Івана Огієнка та Мирослава Ірчана, журналіст, громадсько-політичний діяч, етнограф, фольклорист, писанкар, вишивальник, етнолог, краєзнавець. Так само, як голкою та писачком, добре володіє наш обдарований краянин і словом: він є автором збірок новел «За ким плачуть фляори» та «Весілля», фольклористичної розвідки «Українська ввічливість», книги-путівника про рідний населений пункт, багатьох статей у різних періодичних виданнях тощо. Д.Пожоджук – уродженець гуцульського села Космач на

Івано-Франківщині, яке для нього є келією сонця [4], – є носієм і чудовим знавцем та дослідником карпатської автентики, зокрема й мовної. У його художній прозі струменить народний дух, рідна говірка органічно вплетена в канву літературної мови.

Один зі сучасних дослідників української діалектної стихії Василь Грещук зазначив, що «Проблема типології взаємозв'язків діалектного мовлення й мови художньої літератури є складовою більш загальної проблеми взаємодії літературної мови й територіальних діалектів. Хоч мовно-художня практика становить основу літературної мови, мова художньої літератури не конгруентна літературній мові, оскільки в ній можуть використовуватися позалітературні мовні засоби художнього зображення. Вивчення мови белетристики у її зв'язках із місцевими говорами має не тільки самодостатню цінність, воно важливе також для з'ясування співвідношення і взаємодії літературно-нормативного територіально-діалектного» [2, с. 347]. З огляду на це тема пропонованої статті є актуальною. Її **мета** – проаналізувати різнорівневі діалектні особливості в новелах Д.Походжука, зібраних у книзі «Весілля». «Новели Дмитра Походжука – переважно бувальщини, в основі їх – здебільшого історичний повстанський контекст 40-50-х років ХХ століття. Їх важко придумати, бо вони настільки автентичні, що се дихання вражає правдою факту» [3, с. 4] – так відгукується про тексти названої збірки у передмові «Походжукова інтерпретація світу» відомий сучасний український літературний критик Євген Баран.

Одним із чинників, що надають художній прозі життєвості, автентичності, свіжості, сприяють глибшому розумінню зображуваної дійсності й занурюють читача в зацікавлено-осмислене сприйняття прочитаного є, на наш погляд, авторське мовлення. Оскільки сюжети тісно пов'язані зі світом Карпатських гір, мальовничим Космачем, то це позначилося й на мові текстів. У них багато місцевої специфіки, зафіксованої й переданої на лінгвальному рівні. «Світ гуцульського говору колоритний, багатоголосий, дзвінкий і журливий, у ньому слів, як *зірниць* на небі, як *дроб'єт* на полонині, як *головиць* у горах, як *листу* на карпатських деревах» [5, с. 7]. І це багатство, різноманіття, своєрідність, дзвінкість і журливість великою мірою притаманні художньому мовленню Д.Походжука.

Серед фонетичних особливостей рідної для автора говірки в аналізованих текстах репрезентовано такі:

– звук [e] замість [a] після м'яких приголосних та шиплячих: *небожета, декувати, фасуленка, весіле, гредка, порєдок, флоєра, Кічірєвка* та багато ін. Ця особливість, як видно з наведених прикладів, стосується як загальних, так і власних назв;

– ствердіння м'яких приголосних: в іменникових закінченнях (*соровица, лавица*); у закінченнях дієслів 3-ої особи множини (*будут, вівезут, можут, підут, позбирают*);

– звук *и* у зворотній частці *ся*: *схотивси, зачиласи, зрадуваласи, валандатиси, шкіритиси* тощо;

– звук *і* на місці *и* в дієслівному префіксі *ви-*: *віплодити, вісижувати* [3, с. 56], *візбирати* [3, с. 64] та ін.;

– звукосполучення губних приголосних із *й* не має епентетичного *л*: *вісип'ю* [3, с. 58], *подив'юси* [3, с. 59]; *Най захоп'єє, любчику* [3, с. 136] тощо;

– звукосполучення *шч* внаслідок асиміляції вимовляється як *шиш* або ж усікається до *ш*: *шише* замість *ще*; *шідрівники* замість *щєдрівники*;

– м'який *р* у кінці слова: *лікарь*;

– фонетичні варіанти відмінкових форм займенників, відмінні від літературномовних, зокрема *їго* [3, с. 56, 169 та ін.], *від него* [3, с. 94];

– редуplikовані форми займенників *тота* (жін. р.), *тото* (сер. р.), *тоти* (множина);

– у частці *чи* спостерігаємо заміну *ч* на *ц*: *Ци ти вже оглух, ци шо з тобов* [3, с. 106];

– скорочення кінцевих ненаголошених складів у кличному відмінку власних імен: *Дми* (Дмитре), *Нико* (Николо), *Дани* (Данилку), *Марі* (Маріє). Таке ж усічення спостерігаємо і в християнському вітанні *Слава Йсу!*

Широко представлені в новелах морфологічні говіркові риси:

– іменникові, прикметникові та займенникові закінчення орудного відмінка *-ев, -ов* на місці літературних *-єю, -ою* (*поза Гавришевов ямов* [3, с. 7]; *під кедринув* [3, с. 59]; *Певно, за дівочков яков смуткуєш?* [3, с. 83]);

– *си* у препозиції до дієслів: *зараз си верну* [3, с. 9]; *Диви, що си вдоліні діє* [3, с. 14]; *Файна ваші газдівка, най си добро у ній веде* [3, с. 17] та ін.;

– аналітичні форми дієслів недоконаного виду, утворені за допомогою інфінітива та допоміжних особових форм дієслова *йати*, які стоять у препозиції та можуть бути розділені іншими словами: *меш*

завертати [3, с. 56]; як ти **меш** це **робити** [3, с. 59]; мемо **снідати** [3, с. 60]; **меш** **косити**, **ме** **сохнути** [3, с. 62]; мемо **робити** [3, с. 64]; **меш** **увечір** **йграти** [3, с. 61]; **красно** **ме** **сіно** **сохнути** [3, с. 62]; **мемо** **потому** **пирого** **робити** [3, с. 64] тощо;

– форми умовного способу дієслів із часткою *бих*: *Може, бих тікали д хаті завчису?* [3, с. 90]; *...може, бих таки прийшла завтра вам бурку дерти?* [3, с. 94];

– усічення кінцевого *т* (*ть*) у закінченнях 3-ї особи множини: *дідьки не їде ні чісок, ні цибулю* [3, с. 59];

– усічення форми прийменника *до* у сполученні з іменниками та займенниками: *д хаті, д міні*.

Яскравим виразником шанобливого ставлення до старших у західних говірках є звертання на *ви* до однієї особи і відповідно використання множинних форм означень до означуваних слів, виражених в однині, а також присудків у множині при підметах (або звертаннях) в однині: *мамко срібні та солодкі* [3, с. 7]; *Неню рідні та срібні!* [3, с. 116]; *мамця кажуть, татусь обіцяли* [3, с. 41]; *Як тільки почало світати, схопився хлопчик з ліжка, вибіг на подвір'я швиденько вмиватися, бо батько казали, що невмиваному не гоже ніяке діло починати* [3, с. 71-72]; *Сідайте, сусідонько, сідайте* [3, с. 110] та ін.

Найчисленніше в новелах Д.Походжука представлені лексичні діалектизми. Вони настільки щедро й органічно вплетені у мовну тканину, що вважаємо їх невід'ємною й характерною складовою його письменницького ідіостилю. Лексичні діалектизми репрезентовані словами різної частиномовної належності. Серед лексико-граматичних розрядів найбільшою кількістю характеризуються субстантиви з найрізноманітнішою семантикою.

Помітну групу становлять іменники на позначення осіб за різними ознаками: *ватаг* «1. той, хто переробляє молочні продукти на полонині; 2. старший вівчар» [тут і далі значення слів подаємо за джерелами 1, 3, 5. – Л.П.], *дедя* «батько», *дітвак* «підліток», *летінь* «парубок, дорослий хлопець», *хлопені* «хлоп'я», *газда* «1. господар; добрий господар; 2. порядна, чесна людина, господар дому, голова родини; 3. чоловік», *газдині* «1. господиня; 2. порядна чесна жінка; 3. дружина», *княгині* «молода (на весіллі)», *князь* «молодий (на весіллі)», *любас* «коханець», *любаска* «коханка», *неньо* «батько», *дерінник*, *дерінниці* «той, хто збирає восени урожай (переважно картоплю)», *рубач* «дроворуб», *світилка*

«дружка, яка тримає при шлюбі свічку за плечима молодих». Проілюструємо їхнє вживання: *Газдині несли до своїх помешкань дійниці паруючого молока* [3, с. 9]; *Газди і газдині, легіні і дівочки квапилися гірськими пляями, як на Великдень* [3, с. 149] та ін.

Оскільки Д.Походжук описує життя переважно своїх краян – жителів гірської місцевості, то вдало використовує в новелах діалектні одиниці для позначення природних географічних об'єктів: *бескид* «недоступна стрімка вершина», *грунь* «1. вершина гори; гірське пасмо; 2. невеликий пагорб, непокритий лісом; 3. пасовище», *звір* «1. міжгір'я, ущелина, вузька долина між горами (переважно з джерелом); 2. гірське джерело, потік; 3. непрохідне місце, провалля», *кичера* «гора; стрімка гора, поросла лісом (крім вершини)», *плай* «гірська стежка; дорога в горах», *полонина* «високогірне пасовище», *поточина* «потічок, струмок», *царинка* «1. сіножать, пасовище; 2. обгороджений шматок поля або сіножаті; 3. невелика галявина в лісі», *пастівник* «місце для пасовища поблизу села (переважно обгороджене)». Наведемо приклади: *Сонце з вечором стрічалось на кичері* [3, с. 17]; *...яскраве сонечко потрохи ловилося промінням за обмерзлі царинки і пестило голівки бриндуши* [3, с. 24]; *А там чекатимуть наступної весни, аби знову вирушити в полонинку. Бо звикли вже до полонини, як діти малі до цукерків* [3, с. 149]; *...вже сонячне колесо виглянуло з-за чола бескиду* [3, с. 155] та ін.

Життя гуцулів плине серед розкішної природи, що на мовному рівні позначилося на великій кількості й різноманітності відповідних лексем. Номінації рослин та пов'язаних із ними реалій представлені такими говірковими словами: *афини* «чорниці», *афирнич* «зарості чорниць; місце, де ростуть чорниці», *бриндуші*, *бриндушки* «бот. *Stocus*, шафран», *божі пальчики* «первоцвіт весняний», *бурка*, *бурочка*, *бурчина* «картопля», *гліг* «бот. глід колючий», *тогади* «бот. (*Vaccinium vitidaea*) брусниця», *джінджора* «тирлич», *жереп* «гірська карликова сосна», *псенка* «бот. (*Nardus stricta*) біловус (трава)», *старівник* «бот. (*Cicorium intybus*) цикорій дикий, петрові батого», *трепета* «осика», *чічка* «квітка», *шушеребок* «бот. (*Morchella esculenta*) зморшок звичайний (гриб)», *фасуленка* «бадилля квасолі, квасолиння»: *Бриндуші цвіли поплотами, як сльози* [3, с. 17]; *А там – бриндуші цвітуть, як хустки плюшеві* [3, с. 18]; *Уклала дитячко спати в яворову колисочку, а сама бриндушку в книжечку віршів Лесі Українки поклала* [3, с. 18]; *Жовтими пеленами понад річкою цвіли старівники* [3, с. 9]; *Сонечко обіч пригріло,*

шушеребки повілази жолобками, як жовнірики молоденькі [3, с. 97]; *На яворі, перед хати, воркували горлиці, метелики пурхали на божих пальчиках біля криниці* [3, с. 109] та ін.

Назви представників тваринного світу репрезентовані такими найменуваннями: *маржина* «1. велика рогата худоба; 2. худоба», *потетко* «1. пташеня; 2. курча», *каня* «хижий птах, схожий на шуліку», *когут* «півень»: *У хаті матері все допомагав, маржинку в толоці пастушив* [3, с. 30].

Про гуцульську автентіку свідчать численні назви страв та продуктів харчування: *бринза* «спеціально приготовлений для зберігання посолений сир», *бібковий лист* «лаврове листя», *вурда* «1. сир гіршої якості зі вторинної переробки молока; 2. страва з макухи і води», *гарбата* «чай», *вар* «узвар», *гуслінка* «спеціально заквашене густе кип'ячене молоко», *бевка* «страва з квашеної капусти, заправлена кукурудзяною мукою», *будз* «овечий сир зі свіжого молока у формі кулі; великий шматорк (сиру)», *женциця* «сироватка», *затирка* «гуцульська страва з борошна», *сколотини* «маслянка», *солонина* «сало», *соровиця* «вода із соляного джерела», *струцинь* «довгаста плетена булка», *буріник* «печений картопляний корж», *кулеша* «кукурудзяна каша», *самукиша* «кисле молоко», *терчіники* «деруни»: *Бабуня тим часом налила в горнятко вару із слив і подала онукові. А до вару – булочку із сиром* [3, с. 72]; *То бевки свіженької зварит, то терчіники спече* [3, с. 104]; *Я вам затиркі тепленької принесла* [3, с. 107] та ін.

Для змалювання сільської виробничої діяльності горян Д.Пожджук використовує у своїх творах такі лексичні діалектизми: *бутин* «1. лісорозробка, лісові роботи; 2. лісова ділянка, яка призначена на зруб», *ворина* «жердина для огорожі», *гінтина* «шматок дерева для виготовлення гонти, клепок та ін.», *ивір* «шматок деревини, який відколовся від стовбура; тріска», *ковбок* «колода», *трацка пила* «пилка, якою розрізують колоду на дошки», *курман* «міцна сукана мотузка», *кросна* «1. ткацький верстат; 2. підставка для різання дров; 3. станок ручного млина», *бербениці* «1. дерев'яна посудина видовженої форми з двома днами для зберігання продуктів (переважно молока і бринзи); 2. одиниця виміру місткістю 25-30 кг; 3. діжечка», *жбиталів* «1. частина маснички у вигляді дрючка з діркованим кружком; 2. дерев'яна посудина для збивання масла; 3. прилад для биття конопель», *коновка* «1. дерев'яна посудина з одним вухом для води; дерев'яна посудина для молока;

2. частина олійниці», *кошіль* «великий плетений кошик», *терлиці* «знаряддя для тертя льону і конопель», *ширгак* «загнутий металевий стержень для перевертання жару в печі», *полюбіч* «саморобна дерев'яна бочка», *полодник* «ополонник, велика (переважно дерев'яна) ложка, якою набирають рідку страву або збирають сметану з молока», *судник* «дерев'яний посуд», *фіра* «підвода», *штрика* «залізнична колія»: *Отож, єдиним порятунком для гуцула були заробітки і то переважно в бутині* [3, с. 80]; *Продавали тут всяку-всячину: бочки і бербениці, гілетки і дійниці, цебри і коновки, граблі і сапи, кошелі і жбиталови, ложки і полодники, кружки і маглюниці, терлиці і трацкі пили, тарниці і упріж* [3, с. 123] та ін.

Особливості буття гуцулів засвідчені й у назвах будівель та їхніх частин: *гражда* «1. спеціальний тип огорожі (високий суцільний дощатий паркан) на Гуцульщині; 2. гуцульська садиба; 3. стара занедбана хата», *оборіг* «повітка на чотирьох стовпах для сіна, збіжжя, соломи», *опецок* «місце на печі; краї верхньої частини хлібної печі», *кагла* «отвір, через який дим із печі виходив у сіни», *прісло* «частина огорожі (від стовпа до стовпа)»: *Кажут, що де ластівка гніздо в'є, то та гражда щаслива* [3, с. 17]; *Пильно оглядаючись, вона поспішила через подвір'я за ворота, а звідти – до оборогу* [3, с. 134] тощо.

Група побутової лексики охоплює ще й такі номінації: *гарчик* «невеликий дерев'яний посуд для молочних продуктів – гусянки або сметани», *гілетка* «дерев'яна посудина для молока і молочних продуктів», *рамці* «тільки мн. 1. віконна рама; 2. оправа для картини, портрета тощо», *дзитарок* «годинник», *цитір* «стрілка в годиннику», *дзьобенька* «невеличка торба з вовняної тканини, полотна чи шкіри, яку носили через плече», *тайстра*, *тайстрина* «полотняна або вовняна торба, яку носять через плече (переважно для харчів)», *пріч* «нари, ліжко з дощок», *маглюниця* «пристрій для качання білизни», *пуделко* «коробка», *спуза* «1. попіл; 2. порох», *горнець* «горщик, у якому готували і зберігали їжу», *файка* «люлька», *рабат* «ганчірка», *денька* «робочий день; щоденна праця»: *Він взяв хлібину, поцілував і поставив її до дзьобеньки* [3, с. 52]; *Обмацував припічок, опецок, оглядав кожний кут, знимки в рамцях, з яких на нього дивилися пильним поглядом його батьки та родичі* [3, с. 55] та ін.

Специфіку полонинського життя гуцулів передають лексеми: *літування* «перебування на полонині протягом літнього сезону»,

розлучення, розлучені «1. роздача господарям овець після повернення з полонини; 2. повернення худоби з полонини», *стая* «постійне або тимчасове житло на полонині, де живуть пастухи влітку і переробляють молочні продукти».

Назви одягу, взуття і прикрас: *гачі* «штани (переважно з домотканого полотна або сукна)», *платина* «хустина», *портки* «чоловічі полотняні штани (спідні або верхні)», *сардак* «верхній короткий рукавний чоловічий або жіночий одяг з домотканого сукна, оздоблений вовняними нитками», *згарди* «жіночі прикраси», *вуставка* «вишита смуга, вставлена на плечах або рукавах жіночої сорочки», *кресаня* «чоловічий фетровий капелюх із прикрасами», *лудині* «одяг, вбрання (переважно святкове)», *силянка* «жіноча прикраса з різнокольорового бісеру у вигляді стрічки, що облягає шию», *черес* «широкий шкіряний пояс з кишеньками і пряжками, переважно оздоблений»: *Михайлиха загорнула в платину великий буріник і подала Тимофієві* [3, с. 55]; *Космацькі вуставки на сорочці вигравали від літнього сонечка диво-барвами* [3, с. 16] тощо.

Цікаву групу гуцульських лексичних діалектизмів становлять назви музичних інструментів: *денцівка* «особливий тип сопілки з денцем», *трембіта* «духовий музичний інструмент – дерев'яна труба (до 3-х метрів довжини), зроблена зі смерекового дерева, обвита березовою корою», *флюяра*, *флюєра* «довга сопілка без денця». Спорідненими з цією групою є найменування народних танців: *аркан* «1. гуцульський чоловічий танець; 2. вуздечка», *гуцулка* «вид танцю», *данец* «танець».

Поодинокими діалектними лексемами представлені абстрактні поняття: *причка* «випадок, причина», *пізьма* «злість, гнів», *завтік* «можливість, змога».

Засвідчено вживання діалектної лексеми на позначення явища природи: *плюта* «1. злива, раптовий дощ; 2. сльота»: *В дорозі біла його плюта, морозив мороз* [3, с. 54].

В аналізованих новелах автор послуговується й діалектними назвами обрядодій: *грушка* «заст. ігри при небіжчикові (перев. молоді)», *третини* «тільки мн. поминальний обід, який влаштовує родина на третій день після похорону». Засвідчено в текстах лексему *повниці*, яка стосується весільного обряду і має значення «1. обряд обдарування молодих на весіллі; 2. тарілка (разом з чаркою), у яку складають гроші при обдаруванні молодих».

Використані в новелах територіально марковані топоніми, які відомі далеко за межами гуцульського краю і є його своєрідними маркерами: *Космач, Криворівня, Жаб'є, Микуличин, Річка, Яблунів, Яворів, Ковалівка, Акришори, Брустурів, Текуча, Ворохта, Татарів*.

Невід'ємною складовою діалектного лексикону аналізованих новел є говіркові прикметники, за допомогою яких автор передає найрізноманітніші ознаки: *ладний* «добрий», *файний* «гарний, добрий», *лєцтий* «1. неслухняний; 2. найгірший, останній», *студений* «холодний», *хаблений* «огидний», *пискатий* «пащекуватий, язикатий, гострий на язик», *черлений* «червоний», *капсльований* «прикрашений блискітками», *кванний* «спішний, швидкий»: *Вкляк помалу на студену дубову підлогу і чекає, ніби причастя* [3, с. 106]; *День займався над світом **файний**, як писанка* [3, с. 144] та ін.

Багатство й розмаїття демонструють гуцульські діалектні дієслова, доречно використані в новелах: *видіти* «бачити», *бізувати, забізувати* «могти, бути в силі», *банувати* «тужити, сумувати», *засторопіти* «застигнути на місці», *зріхтувати* «приготувати», *напудити, перепудитиси* «налякати(ся), настрахати(ся)», *глотитиси* «тіснитися, юрбитися», *гвавтувати* «галасувати, сильно кричати», *данцувати* «танцювати», *котитиси* «1. народжувати малят (про вівцю, козу); 2. зав'язуватися (про плоди городніх рослин)», *кутати(си)* «1. поратися коло домашнього господарства; 2. поратися біля худоби», *літувати* «перебувати на полонині протягом літнього сезону», *скоботати* «лоскотати», *набуватиси* «веселитися; проводити гарно час, перебуваючи в гостях», *жмакати* «прати руками», *положитиси* «отелитися», *сокотити* «1. пильнувати, стежити; 2. доглядати», *трачкувати* «розпилювати колоди», *чулити* «затесувати краї зрізаного дерева», *фівкати* «свистіти», *чібіркати* «щебетати». Напр.: *Весняне сонечко **скоботало** діда в порепане зморшками лице, пестило маленькі вуса* [3, с. 110]; *За одну божу днину **бізувала** стільки роботи зробити, що годі було й перерахувати* [3, с.119]; *Сонце гей би зачепилося за верх старої ялиці і споглядало, як гуцули **набуваються*** [3, с. 152]; *Попросили Всевишнього, аби допоміг їм благополучно зійти додому і наступного року знову тут **літувати*** [3, с. 153] та ін.

Конституентами мовної картини світу гуцулів є і говірково марковані прислівники, представлені такими лексемами: *алярмово* «негайно, швидко», *завгоді* «1. заздалегідь, завчасно; 2. перед вечором,

завидна», доцотно «точно», капицьку «трішки, небагато», крішку «трохи», покрішку «потрохи», навкірки «наперекір, навмисне», надзириці «слідом», нарік «наступного року», начис «1. миттю, швидко; 2. на декілька хвилин», борзо, борзенько «швидко, скоро», красно «гарно, дуже гарно», оногди «недавно, цими днями», видко «видно», фист «дуже». Напр.: *Іду тальон у гредку, заки ще сонечко **фист** не пригріло, абих хоть з ділечку бурки вдерла* [3, с. 94]; *Але й мислиш **красно!**.. Хто би ліпше міг придумати?..* [3, с. 139] та ін.

Діалектні службові частини мови репрезентовані частками *акурат* «якраз, саме», *ая* «ужив. для підтвердження, рідше заперечення, чиєсь думки; так, ні», *най* «хай, нехай», *ко* «ужив. при наказовій формі дієслова», вигуками *ади* «вживається для висловлення здивування; диви, бач», *мой* «вживається при звертанні до когось»: *Лишіт-ко ви Николу гет, – відрубав парубкам Павло* [3, с. 83]; *Мой, музики, ану заграйте нам до данцу, аби си овечки легко котили!..* [3, с. 152]; – *Ади, єкий красний парубок, – перешіптувались молодиці* [3, с. 143] тощо.

Нерідко діалектизми входять до складу художніх засобів, зокрема порівнянь. Напр., *маглюниця* «пристрій для качання білизни»: *Дід Охрім вивів з хліва худу, як **маглюниця**, конячину і почав запрягати у воза* [3, с. 32]; *слуп* «стовп»: *...з чужини вернувся голій-голісінський, як **слуп*** [3, с. 55].

Доречним вважаємо додане у збірці «Пояснення маловідомих слів», що охоплює діалектні лексеми та їхні значення. З метою удоступнення розуміння текстів, обґрунтовано насичених говірковими одиницями, варто, було б, на нашу думку, розширити цю частину книги, подавши розлогіший перелік діалектизмів та їхню семантику. Зауважимо також, що іноді авторське тлумачення не збігається з тим, яке зафіксоване в лексикографічних джерелах. Напр., словники подають діалектизм *кокуцик* зі значенням «спеціальний обрядовий невеликий виріб із тіста», сам же автор пояснює *кокуцик* як «коржик». Ще одна ілюстрація того, що словники фіксують не всі значення діалектного слова: *фасуленка* в реченні *Витягнула з печі **фасуленку**, вкrojіла житнього хліба і запросила до столу* [3, с. 9] означає, очевидно, не «бадилля квасолі, квасолиння», як наводить словник, а страву із квасолі. Такі й подібні приклади свідчать про необхідність усеохопного врахування знань носіїв певної говірки під час укладання чи доповнення відповідних лексикографічних праць.

Зазначимо, що Д. Пожоджук, володіючи чудовим чуттям мови, з метою урізноманітнення художнього мовлення використовує

діалектизми як синоніми до літературних слів. Напр.: *Мати забідкалася, що вони витратили гроші на годинник. Але як побачила дзитарок, то й сама зраділа. Поправила трошки скривлений цигір, прилаштувала годинник на стіну біля печі, підтягнула ваги і на око наставила годину* [3, с. 13].

Висновки. У новелах Д. Походжука широко представлені діалектні особливості різних рівнів: фонетичні, морфологічні та лексичні. Найщедріше новеліст послуговується власне лексичними територіально маркованими одиницями, які притаманні як мовленню персонажів, так і авторському. Натомість фонетичні та морфологічні риси характеризують насамперед мовлення дійових осіб, хоча зрідка проникають і в оповідну канву новел. Різноманітні гуцульські діалектизми в аналізованих текстах виконують такі функції: образотвірну; пізнавальну; функцію забезпечення художньої переконливості й етнографічної достовірності відтворення гуцульського колориту, гуцульської мовної картини світу; функцію етнографічної ідентифікації персонажів; функцію збагачення словникового складу літературної мови; функцію розширення системи стилістичних фігур і тропів.

Література

1. Гуцульські говірки. Короткий словник / відп. ред. Я. Закревська; уклад.: Г. Гузар, Я. Закревська, У. Єдлінська, В. Зеленчук, Н. Хобзей. Львів, 1997. 232 с.
2. Грещук В. В. Територіальні діалекти і мова художньої літератури: типологія зв'язків. Грещук В. В. *Студії з українського мовознавства: Вибрані праці* / Упор. Р. Бачкур. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2009. С. 347–360.
3. Походжук Д. Весілля: новели. Чернівці : Букрек, 2021. 176 с.
4. Походжук Д. Космач – келія сонця. Косів : Писаний Камінь, 2012. 78 с.
5. Хобзей Н., Сімович О., Ястремська Т., Дидик-Меуш Г. Гуцульські світи. Лексикон. Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2013. 668 с.